

Ks. dr Władysław Szafrąński, Motywy prawne w sprawach o nieważność małżeństwa rozpatrywanych przez Sądy Kościelne. Włocławek, 1952, s. 182 (maszynopis), wyd. 2. w sierpniu 1953.

Autor jest oficjałem Diecezjalnego Sądu Duchownego we Włocławku. Poza powyższą pracą napisał również inne jak *Zagadnienia prawno-kościelne w praktyce duszpasterskiej*, Włocławek 1951, s. 86; — *Katolickie Prawo Małżeńskie dla wiernych*, Włocławek, 1952, s. 207; — *Statystyka Wyroków Kościelnych w Sprawach Małżeńskich* (w latach 1945—1953) Włocławek, 1953, s. 53.

Praca, którą pragniemy omówić, obejmuje motywację prawną wyroków Sądów Kościelnych w zakresie spraw małżeńskich, toczących się przed Trybunałami Duchownymi. Pod względem treści szczegółowej opracowano w niej w r. I Motywy prawne z tytułu przeszkód kościelnych, (s. 6-54), w r. II Motywy prawne z tytułu przymusu (s. 55-73), w r. III Motywy prawne z tytułu wadliwego konsensu małżeńskiego (s. 77-150), w r. IV Motywy prawne z tytułu niezachowania formy kanonicznej (s. 151-166), w r. V Motywy prawne *quoad incosummationem* (s. 167-181). Pracę zamyka spis źródeł i literatury (s. 182).

Autor wykorzystał przede wszystkim, jak sam zaznacza na wstępie, (s. 4) orzecznictwo św. Roty Rzymskiej, jak również niektóre gruntownie opracowane wyroki Sądów Kościelnych w Polsce, zwłaszcza Trybunałów Gnieźnieńskiego, Krakowskiego. Wartość zasadnicza pracy leży w bogatych wyciągach z decyzji rotalnych, głównie z lat 1938-1941, zamieszczonych *in extenso* w przypisach pracy, które posłużyły mu jako źródło do sformułowania danych z zakresu motywacji prawnej zarówno samych tytułów nieważności małżeństwa jak i całokształtu dowodów sądowych, stwierdzających zaistnienie podstaw prawnych określonej skargi, wniesionej do sądu kościelnego. Poparcie w wyjaśnieniu pojęć prawnych z zakresu tytułów nieważności znalazł w literaturze kanonicznej, którą przytacza z dzieł znanych kanonistów, głównie pokodeksowych. Najciekawiej i najobszerniej opracowano dział tytułów nieważności związku małżeńskiego z zakresu wad zezwolenia małżeńskiego jak i niedopełnienia samego małżeństwa. Również rzadko zachodzące w orzecznictwie kościelnym tytuły nieważności małżeństwa z racji zachodzących chorób nerwowych, sugestii, hypnozy i niezachowania formy kanonicznej (np. przymus wywarty na kapłana) zostały przez autora

uwzględnione. Można by wysunąć zastrzeżenia co do samego metodycznego podziału materiału jak np. odrębne omówienie motywów prawnych z tytułu przymusu, które zdaniem naszym za Kodeksem Prawa Kan. należało włączyć do wad zezwolenia małżeńskiego. Również omówienie samych wad zezwolenia można by opracować pod kątem wad ze strony rozumu i woli, jak to jest przyjęte w pracach komentatorów prawa małżeńskiego, idących w tej sprawie za ujęciem kodeksowym. Ale autor przyjął swój schemat z Indeksu rzeczowego rotalnego, dołączanego przy końcu poszczególnych tomów *Decisiones S. Rotae Romanae*, które pod tym względem trzymają się podziału materiału zależnie od materiału faktycznie rozpatrywanego w danym roku pracy sądowej. Odnośnie do treści omawianej należałoby w następnym wydaniu pracy przy tytule nieważności małżeństwa z racji niemocy płciowej omówić nieco szerzej zagadnienie zajścia wspomnianej przeszkody z powodu braku prawdziwego nasienia na tle wyroku *in c. Vicentina* z 17 II 1951 *coram Wynen* (*Periodica*, 1952 p. 91-105). Omówiono w motywacji prawnej powołanego wyroku wszystkie ważniejsze typy chorób przy wspomnianym wypadku niemocy płciowej.

Przy omawianiu tytułu nieważności z racji wykluczenia potomstwa przez kontrahentów, przyjmując stosowane w orzecznictwie rotalnym rozróżnienie między *ipsum ius* a *exercitium iuris* również w następnym wydaniu pracy wskazanym byłoby uzupełnienie materiału krótkim streszczeniem dyskusji, jaka rozwinęła się w powołanej sprawie między Oesterle a audytorem Roty D. Staffa na tle wyroku Roty z 23 II 1951 r. (pr motywy prawne w *Periodica*, 1951, 251 nn., AAS, 1951, 872 nn. oraz *Periodica*, 1951, 305 nn.).

Wreszcie dodać należy w następnych wydaniach odpowiedzi Pap. Kom. do Autentycznego Tłumaczenia K. Pr. Kan. z okresu ostatnich lat, z których można by przytoczyć, choćby jedną, nieuwzględnioną przez autora, z 26 III 1952 r. (*Periodica*, 1952, p. 358).

Według niej zgodnie z kan. 209 uzupełnia się jurysdykcję kapłana, pozbawionego delegacji, do ważnej asystencji przy zawieraniu małżeństwa, o ile zajdą okoliczności przewidziane powołanym kanonem. (*Periodica* 1953, p. 160-163).

Podane przez nas uzupełnienia w niczym nie umniejszają wartości naukowej jak i praktycznej interesującej rozprawy autora z dziedziny dotąd prawie nieopracowywanej w nauce kanonistycznej. Posiada praca autora zasadnicze znaczenie dla sędziów kościelnych jako niezbędne *vademecum* przy redagowaniu motywów prawnych wyroków, dla instruktorów przy prowadzeniu postępowania dowodowego dla obrońców wężła przy pisaniu uwag przedwyrokowych. Niemniej cenne usługi może oddać ona i duchowieństwu przy pouczeniu wiernych, kiedy ewentu-

alnie mogą wnieść skargę co do nieważności związku, by ta skarga mogła liczyć na pomyślny wyrok.

Prosić należy wkońcu autora, by swą cenną rozprawę udostępnił szerszym kołom duchowieństwa i wiernych, wydając ją drukiem.

Ks. Piotr Bober